UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

15 päivänä syyskuuta 2011 *

Yhdistetyissä asioissa C-483/09 ja C-1/10,

joissa on kyse EU 35 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyynnöistä, joista yhden Audiencia Provincial de Tarragona (Espanja) on esittänyt 15.9.2009 tekemällään päätöksellä, jota on muutettu 8.10.2009 tehdyllä päätöksellä, ja toisen 18.12.2009 tekemällään päätöksellä, joista ensimmäinen on saapunut unionin tuomioistuimeen 30.11.2009 ja toinen 4.1.2010, saadakseen ennakkoratkaisun rikosasioissa, joissa syytettyinä ovat

Magatte Gueye (C-483/09),

X:n

osallistuessa asian käsittelyyn,

ja

Valentín Salmerón Sánchez (C-1/10),

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

Y:n

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.-C. Bonichot sekä tuomarit K. Schiemann, L. Bay Larsen (esittelevä tuomari), A. Prechal ja E. Jarašiūnas,

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 3.3.2011 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Espanjan hallitus, asiamiehenään N. Díaz Abad,

– Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze, J. Möller ja S. Unzeitig,

– Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajinaan avvocato dello Stato P. Gentili ja avvocato dello Stato L. Ventrella,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehinään C. Wissels ja M. de Ree,

– Itävallan hallitus, asiamiehenään E. Riedl,

– Puolan hallitus, asiamiehenään M. Szpunar,

– Ruotsin hallitus, asiamiehinään C. Meyer-Seitz ja S. Johannesson,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehinään H. Walker ja J. Stratford,

– Euroopan komissio, asiamiehinään R. Troosters ja S. Pardo Quintillán,

kuultuaan julkisasiamiehen 12.5.2011 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä 15.3.2001 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS (EYVL L 82, s. 1; jäljempänä puitepäätös) 2, 8 ja 10 artiklan tulkintaa.

2 Nämä pyynnöt on esitetty rikosoikeudenkäynneissä, jossa Magatte Gueyea ja Valentín Salmerón Sánchezia syytetään siitä, että he ovat rikkoneet liitännäisenä seuraamuksena määrättyä kieltoa lähestyä naispuolisia uhrejaan, joita on pahoinpidelty perheessä, mistä heille oli määrätty varsinaiset rangaistukset.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin säännöstö

3 Puitepäätös on tehty erityisesti EU 31 artiklan 1 kohdan nojalla, jonka c kohdassa määrätään, että oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa koskevaa yhteistä toimintaa on muun muassa tällaisen yhteistyön mahdollisesti edellyttämä, jäsenvaltioissa sovellettavien sääntöjen yhteensopivuuden varmistaminen.

4 Puitepäätöksen johdanto-osan kolmannesta perustelukappaleesta ilmenee, että Tampereella (Suomi) 15. ja 16.10.1999 pidetyssä Eurooppa-neuvoston kokouksessa päätettiin vahvistaa rikosten uhrien suojelun vähimmäisvaatimukset erityisesti siltä osin kuin on kyse oikeussuojan saatavuudesta ja uhrin oikeudesta vahingonkorvaukseen.

5 Puitepäätöksen johdanto-osan neljännessä, kahdeksannessa ja yhdeksännessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(4) Jäsenvaltioiden olisi lähennettävä lainsäädäntöjään siten, että rikosten uhreille tarjottavan suojan korkean tason tavoite saavutetaan riippumatta siitä, missä jäsenvaltiossa uhrit ovat.

– –

(8) Uhrin asemaa ja perusoikeuksia koskevia sääntöjä ja käytäntöjä on lähennettävä ja niissä on erityisesti otettava huomioon uhrin oikeus ihmisarvon mukaiseen kohteluun, oikeus antaa ja saada tietoja, oikeus ymmärtää ja tulla ymmärretyksi, oikeus saada suojelua oikeudenkäynnin kaikissa vaiheissa – –

(9) Tämän puitepäätöksen säännökset eivät velvoita jäsenvaltioita kuitenkaan takaamaan uhrille samanlaista kohtelua kuin oikeudenkäynnin asianosaisille.”

6 Puitepäätöksen 1 artiklan mukaan päätöksessä tarkoitetaan

”a) ’uhrilla’ luonnollista henkilöä, joka on kärsinyt vahinkoa, – – sellaisista teoista tai laiminlyönneistä, jotka ovat vastoin jäsenvaltion rikoslakia;

– –

c) ’rikosoikeudenkäynnillä’ sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä tarkoitettua rikosoikeudenkäyntiä;

– –

e) ’rikosasioiden sovittelulla’ uhrin ja rikoksen tekijän väliseen neuvotteluratkaisuun pyrkimistä ennen rikosoikeudenkäyntiä tai sen aikana toimivaltaisen henkilön välityksellä”.

7 Puitepäätöksen 2 artiklan, jonka otsikko on ”Kunnioittaminen ja tunnustaminen”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kunkin jäsenvaltion on annettava uhreille todellinen ja asianmukainen asema rikosoikeudellisessa järjestelmässään. Jäsenvaltion on jatkettava ponnisteluja sen varmistamiseksi, että uhria kohdellaan hänen ihmisarvoaan asianmukaisesti kunnioittaen oikeudenkäynnin aikana ja että uhrin oikeudet ja oikeutetut edut tunnustetaan, erityisesti rikosoikeudenkäynnin osalta.”

8 Puitepäätöksen 3 artiklan, jonka otsikko on ”Kuuleminen ja todisteiden esittäminen”, ensimmäisessä kohdassa säädetään, että ”kunkin jäsenvaltion on taattava uhrille mahdollisuus tulla kuulluksi oikeudenkäynnin aikana sekä mahdollisuus toimittaa todisteita”.

9 Puitepäätöksen 8 artiklassa, jonka otsikko on ”Oikeus suojeluun”, säädetään seuraavaa:

”1. Kunkin jäsenvaltion on varmistettava riittävä suojelun taso uhrille ja tarvittaessa hänen perheelleen – – erityisesti heidän turvallisuutensa ja yksityisyytensä suojelemiseksi silloin, kun toimivaltaiset viranomaiset katsovat, että on olemassa vakava kostotoimien uhka tai selviä viitteitä siitä, että heidän yksityisyyttään aiotaan tarkoituksellisesti ja vakavalla tavalla häiritä.

2. Tämän vuoksi kunkin jäsenvaltion on varmistettava tarvittaessa asianmukainen mahdollisuus uhrin, hänen perheensä tai perheenjäsentä vastaavassa asemassa olevien henkilöiden yksityisyyden ja henkilön suojeluun oikeuskäsittelyn yhteydessä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 4 kohdan soveltamista.

3. Kunkin jäsenvaltion on lisäksi varmistettava, että uhri ja rikoksentekijä voidaan pitää erillään tuomioistuimen tiloissa, paitsi jos rikosoikeudenkäynti sitä edellyttää. Tämän vuoksi kunkin jäsenvaltion on tarvittaessa luotava vähitellen omat odotustilat uhreja varten tuomioistuimen tiloihin.

4. Kunkin jäsenvaltion on kaikkia asianmukaisia, kansallisen lainsäädännön perusperiaatteiden kanssa yhdenmukaisia keinoja käyttämällä huolehdittava, että kun uhreja ja erityisesti haavoittuvimpia uhreja on suojeltava julkisessa oikeudenkäynnissä todistamisen seurauksilta, nämä saavat tuomioistuimen tekemällä päätöksellä todistaa olosuhteissa, joissa tämä tavoite voidaan toteuttaa.”

10 Lopuksi puitepäätöksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan ”kunkin jäsenvaltion on pyrittävä edistämään rikosasioiden sovittelua sellaisten rikosten osalta, joita jäsenvaltio pitää tällaiseen soveltuvina”.

Kansallinen säännöstö

11 Rikoslain (Código Penal), sellaisena kuin se on 25.11.2003 annetussa valtiosääntöä täydentävässä laissa 15/2003, jolla muutettiin valtiosääntöä täydentävää lakia 10/1995 (Ley Orgánica 15/2003 por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995; BOE nro 283, 26.11.2003, s. 41842; jäljempänä rikoslaki), 48 §:n 2 momentissa määritellään sellaisen liitännäisenä seuraamuksena määrätyn lähestymiskiellon vaikutukset, jolla kielletään tuomittua lähestymästä muun muassa uhriaan.

12 Rikoslain 57 §:ssä tarkennetaan seuraavalla tavalla ne tapaukset ja olosuhteet, joissa yksi tai useampi mainitussa 48 §:ssä säädetty kielto voidaan (1 momentti) tai täytyy (2 momentti) asettaa:

”1. Tapon, raskauden keskeyttämisen, pahoinpitelyn, vapaudenriiston, kidutuksen ja henkisen koskemattomuuden, seksuaalisen vapauden, yksityisyyden, oman kuvan käytöstä määräämistä koskevan oikeuden ja kotirauhan rikkomisen osalta – – tuomarit tai tuomioistuimet voivat, kun otetaan huomioon tekojen vakavuus tai niiden tekijän aiheuttama vaara, määrätä ratkaisuissaan yhdestä tai useammasta 48 §:ssä säädetystä kiellosta – –

– –

2. 1 momentin ensimmäisessä kohdassa mainittuihin rikoksiin, jotka on tehty puolisoa tai aikaisempaa puolisoa vastaan tai henkilöä vastaan, jolla on tai on ollut vastaava tunneside tuomittuun, myös vaikka ei ole kyse yhdessä asumisesta, – – sovelletaan joka tapauksessa 48 §:n 2 momentissa säädettyä rangaistusta [eli kieltoa lähestyä uhria] aikana, joka ei saa ylittää kymmentä vuotta, kun on kyse vakavasta rikoksesta, eikä viittä vuotta, kun on kyse lievemmästä rikoksesta – –”

13 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen päätöksestä ilmenee, että tämä pakollinen kielto on määrättävä ajaksi, joka ylittää vähintään vuodella määrätyn vankeusrangaistuksen keston tai vähintään kuuden kuukauden ja enintään viiden vuoden ajaksi, jos teosta määrätään muu rangaistus.

14 Kuuden kuukauden vähimmäiskesto voidaan tietyissä tilanteissa lyhentää yhdeksi kuukaudeksi rikoslain 40 §:n 3 momentin, luettuna yhdessä sen 33 §:n 6 momentin kanssa, mukaisesti.

15 Rikoslain 468 §:n 2 momentissa, sellaisena kuin se on muutettuna integroiduista suojelutoimenpiteistä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan 28.12.2004 annetulla valtiosääntöä täydentävällä lailla 1/2004 (Ley Orgánica 1/2004 de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género; BOE nro 313, 29.12.2004, s. 42166; jäljempänä laki 1/2004), säädetään kuudesta kuukaudesta vuoteen kestävästä vankeusrangaistuksesta henkilölle, joka ei noudata jotakin rikoslain 48 §:ssä säädettyä seuraamusta, joka on määrätty rikoksesta, jonka uhri on joku rikoslain 173 §:n 2 momentissa mainittu henkilö. Viimeksi mainitussa säännöksessä mainitaan erityisesti puoliso tai henkilö, johon on vastaava tunneside, myös vaikka ei ole kyse yhdessä asumisesta.

16 Tuomioistuinten toimivallasta annetun valtiosääntöä täydentävän lain 6/1985 (Ley Orgánica 6/1985 del Poder Judicial), sellaisena kuin se on muutettuna valtiosääntöä täydentävällä lailla 1/2004 (jäljempänä laki 6/1985), 82 §:n 1 momentissa säädetään, että Audiencias Provinciales ovat toimivaltaisia rikosasioissa erityisesti tutkimaan ”maakunnan Juzgados de Violencia sobre la Mujer -nimisten tuomioistuinten [naisiin kohdistuvan väkivallan osalta toimivaltainen tuomioistuin] antamista ratkaisuista tehdyt valitukset”.

17 Lain 6/1985 87 ter §:n 5 momentissa, joka lisättiin lailla 1/2004, kielletään sovittelu kaikkien perheessä tehtyjen rikosten osalta.

18 Rikosprosessilain (Ley de Enjuiciamiento Criminal) 792 §:n 3 momentin mukaan ratkaisuihin, jotka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin antaa valituksen johdosta käsittelemissään asioissa, ei saa hakea muutosta tavanomaisin muutoksenhakukeinoin.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

19 Gueye tuomittiin Juzgado de lo Penal nº 23 de Barcelonan (Barcelonan ensimmäisen asteen tuomioistuimen rikosjaosto nro 23) vuonna 2008 ja Salmerón Sánchez Juzgado de Instrucción nº 7 de Violencia sobre la Mujer de El Vendrellin (El Vendrellin ensimmäisen asteen rikostuomioistuin nro 7, naisiin kohdistuviin väkivaltarikoksiin erikoistunut jaosto) vuonna 2006 antamalla tuomiolla pahoinpitelyistä perheessä muiden seuraamusten lisäksi liitännäisenä seuraamuksena kieltoon oleskella 1 000 metriä ja toisessa tapauksessa 500 metriä lähempänä uhriaan tai ottaa häneen yhteyttä 17 kuukauden ajan ensimmäisessä tapauksessa ja 16 kuukauden ajan toisessa tapauksessa.

20 Vaikka tuomitut tiesivät näistä rikoslain 57 §:n 2 momentin nojalla annetuista kielloista, he aloittivat pian näiden lisärangaistusten määräämisen jälkeen uudelleen yhteiselämän uhriensa kanssa näiden pyynnöstä. He jatkoivat yhteiselämää uhriensa kanssa pidätykseensä asti, 3.2.2009 asti Gueyen osalta ja 5.12.2007 asti Salmerón Sánchezin osalta.

21 Juzgado de lo Penal nº 1 de Tarragona (Tarragonan ensimmäisen asteen tuomioistuimen rikosjaosto nro 1) tuomitsi 11.2.2009 antamallaan tuomiolla Gueyen ja 27.3.2008 antamallaan tuomiolla Salmerón Sánchezin rikoslain 468 §:n 2 momentin nojalla siitä, että he olivat jättäneet noudattamatta liitännäisenä seuraamuksena määrättyä kieltoa lähestyä uhriaan.

22 Kun ennakkoratkaisupyynnöt esittänyt tuomioistuin käsitteli valituksia mainituista tuomioista, se kuuli todistajina kyseisiä henkilöitä, jotka olivat olleen Gueyen ja Salmerón Sánchezin kanssa parisuhteessa useita vuosia ennen seuraamusten määräämistä viimeksi mainituille ja myös heidän pidätyshetkellään.

23 Näissä todistajanlausunnoissa he ilmoittivat, että he olivat itse täysin tietoisesti ja vapaaehtoisesti päättäneensä yhteiselämän aloittamisesta uudelleen tuomittujen kanssa siitä huolimatta, että viimeksi mainitut oli tuomittu rangaistukseen heihin kohdistuneesta väkivallasta.

24 Näiden henkilöiden mukaan heidän yhteiselämänsä Gueyen ja Salmerón Sánchezin kanssa oli jatkunut normaalisti useita kuukausia aina siihen saakka, kunnes viimeksi mainitut pidätettiin.

25 Tuomitut vaativat Juzgado de lo Penal nº 1 de Tarragonan antamista tuomioista tekemissään valituksissa toteamaan, ettei yhteiselämän aloittaminen uudelleen heidän puolisoidensa vapaasta tahdosta täytä liitännäisenä seuraamuksena määrätyn lähestymiskiellon noudattamatta jättämisen tunnusmerkistöä.

26 Ennakkoratkaisupyynnöt esittänyt tuomioistuin katsoo, että ensimmäisessä oikeusasteessa määrättyjen rangaistusten mahdollinen vahvistaminen riippuu siitä, onko lähestymiskiellon pakollisuus perheväkivaltarikoksissa myös silloin, kun uhrit vastustavat sitä, puitepäätöksen mukainen.

27 Mainitun tuomioistuimen mukaan ei voida kyseenalaistaa sitä, että tietyissä tilanteissa lähestymiskiellot voidaan määrätä myös uhrien tahdon vastaisesti. Se katsoo kuitenkin, ettei perheessä tehtyjen rikosten uhreille konkreettisesti annettavan asianmukaisen suojelun tason voida erityisesti vähäisenä pidettävien rikosten osalta katsoa poikkeuksetta merkitsevän lähestymiskiellon määräämistä ilman, että jokaisen yksittäistapauksen olosuhteita ensin punnitaan.

28 Tässä tilanteessa Audiencia Provincial de Tarragona on päättänyt lykätä asioiden käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset, jotka ovat asioissa C-483/09 ja C-1/10 sanamuodoltaan identtiset:

”1) Onko puitepäätöksen johdanto-osan kahdeksannessa perustelukappaleessa tarkoitettua uhrin oikeutta tulla ymmärretyksi tulkittava siten, että kyseessä on rikoksia koskevista syytetoimista ja niistä johtuvien seuraamusten määräämisestä vastaaville valtion viranomaisille asetettu positiivinen velvollisuus sallia se, että uhri tuo ilmi näkemyksensä, ajatuksensa ja mielipiteensä niistä välittömistä

vaikutuksista, joita hänen elämälleen voi aiheutua seuraamuksista, jotka on määrätty rikoksen tekijälle, jonka kanssa uhri jatkaa perhesuhdetta tai johon uhrilla on vahvat tunnesiteet?

2) Onko puitepäätöksen – – 2 artiklaa tulkittava siten, että [jäsen]valtioille asetettu velvollisuus tunnustaa uhrin oikeudet ja oikeutetut edut velvoittaa ottamaan huomioon uhrin mielipiteen silloin, kun oikeudenkäynnissä määrättävät rikosoikeudelliset seuraamukset voivat vaarantaa olennaisesti ja välittömästi hänen oikeutensa kehittää vapaasti itseään ja viettää yksityis- ja perhe-elämää?

3) Onko puitepäätöksen – – 2 artiklaa tulkittava siten, että valtion viranomaiset eivät voi jättää ottamatta huomioon uhrin vapaata tahtoa, kun hän vastustaa lähestymiskiellon määräämistä tai pysyttämistä, silloin kun väkivaltaan syyllistynyt on uhrin perheenjäsen eikä asiassa ole havaittu objektiivista vaaraa rikoksen uusimisesta ja kun uhrin henkilökohtaiset, sosiaaliset ja kulttuuriset kyvyt ja tunne-elämä ovat tasolla, joka sulkee pois mahdollisuuden alisteisesta suhteesta teon tekijään, vai onko tällaiseen toimenpiteeseen päinvastoin turvauduttava kaikissa tilanteissa kyseessä olevien rikosten erityispiirteiden vuoksi?

4) Onko puitepäätöksen – – 8 artiklaa, jossa säädetään, että jäsenvaltioiden on varmistettava riittävä suojelun taso uhrille, tulkittava siten, että siinä sallitaan se, että lähestymiskielto tai yhteydenottokielto on aina määrättävä liitännäisenä seuraamuksena kaikissa tapauksissa, joissa uhri on perheessä tehtyjen rikosten uhri, näiden rikosten erityispiirteiden vuoksi, vai edellytetäänkö 8 artiklassa päinvastoin sitä, että suoritetaan tapauskohtainen punninta, jolla voidaan kussakin tapauksessa selvittää, mitä on kyseessä olevien etujen kannalta arvioiden pidettävä riittävän tasoisena suojana?

5) Onko puitepäätöksen – – 10 artiklaa tulkittava siten, että siinä sallitaan se, että perheessä tehtyjä rikoksia koskevissa rikosoikeudenkäynneissä kielletään yleisesti sovittelu näiden rikosten erityispiirteiden vuoksi, vai onko sovittelu sen perusteella päinvastoin sallittava myös tämän tyyppisissä oikeudenkäynneissä punnitsemalla kussakin tapauksessa kyseessä olevia etuja?”

29 Unionin tuomioistuimen presidentin 24.9.2010 antamalla määräyksellä asiat C-483/09 ja C-1/10 yhdistettiin suullista käsittelyä ja tuomion antamista varten.

Unionin tuomioistuimen toimivalta

30 Amsterdamin sopimuksen voimaantulopäivästä annetun ilmoituksen, joka julkaistiin Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä 1.5.1999 (EYVL L 114, s. 56), mukaan Espanjan kuningaskunta on antanut EU 35 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun julistuksen, jolla se on hyväksynyt unionin tuomioistuimen toimivallan antaa ennakkoratkaisuja EU 35 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti tämän jäsenvaltion kaikkien sellaisten tuomioistuinten pyynnöstä, joiden ratkaisuihin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta.

31 Rikoslain 792 §:n 3 momentin mukaan ratkaisuihin, jotka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tehtävä pääasioissa, ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta tavanomaisin muutoksenhakukeinoin.

32 EUT-sopimuksen liitteenä olevan siirtymämääräyksistä tehdyn pöytäkirjan N:o 36 10 artiklan 1 kohdan mukaan unionisopimuksen, sellaisena kuin sitä sovelletaan ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa, VI osaston mukainen unionin tuomioistuimen toimivalta säilyy ennallaan sellaisen säädöksen, kuten puitepäätöksen,

osalta, joka on hyväksytty ennen tätä voimaantuloa, myös silloin, kun mainitut säädökset on hyväksytty EU 35 artiklan 2 kohdan nojalla.

33 Näin ollen unionin tuomioistuin on EU 35 artiklan 1 kohdan nojalla toimivaltainen antamaan ennakkoratkaisun puitepäätöksen tulkintaa koskevista kansallisen tuomioistuimen pyynnöistä.

Ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottaminen

34 Espanjan ja Italian hallitukset väittävät ensisijaisesti, että ennakkoratkaisupyynnöt on jätettävä tutkimatta.

35 Ensiksi Espanjan hallitus tarkentaa, ettei pääasioissa ole kyse lähestymiskiellon määräämisestä rikoslain 57 §:n 2 momentin nojalla, ja väittää, ettei ole välttämätöntä kysyä, onko tällaisen toimenpiteen pakollinen määrääminen puitepäätöksen vastaista. Koska nämä oikeudenkäynnit koskevat rangaistuksen määräämistä aikaisemmin määrätyn lähestymiskiellon rikkomisesta rikoslain 468 §:n 2 momentin nojalla, esitetyt ennakkoratkaisukysymykset ovat pelkästään hypoteettisia.

36 Toiseksi Espanjan hallitus tarkentaa, että vaikka oletettaisiinkin kysymysten koskevan rikoslain 468 §:n 2 momenttia, pääasioiden oikeudenkäynneissä esitetty ongelma ei johdu tästä säännöksestä sellaisenaan vaan Sala de lo Penal del Tribunal Supremon (ylimmän oikeusasteen tuomioistuimen rikosjaosto) siitä tekemästä tulkinnasta 25.11.2008 tehdyssä ”ratkaisussa, joka ei ole sitova” ja josta ilmenee, ettei ”naisen

suostumus poista rikoslain 468 §:n mukaista rangaistavuutta". Näin ollen ennakkoratkaisukysymykset koskevat todellisuudessa kansallisen oikeuden tulkintaa, josta unionin tuomioistuimen ei ole lausuttava ennakkoratkaisumenettelyssä.

37 Italian hallitus esittää lisäksi, ettei sellaista puitepäätöksen tulkintaa, jonka mukaan kansallinen oikeus on ristiriidassa puitepäätöksen kanssa, voida ratkaista siten, että kansallista oikeutta tulkitaan puitepäätöksen tavoitteiden mukaisesti. Tällainen tulkinta voisi lisäksi olla contra legem, mikä ei ole unionin oikeuden mukaista. Näin ollen ennakkoratkaisukysymykset ovat vailla merkitystä ja ne ovat hypoteettisia.

38 Tältä osin on todettava, että – kuten SEUT 267 artiklan, EU 35 artiklan 3 kohdan a alakohdankin mukaan – edellytyksenä ennakkoratkaisupyynnön esittämiselle unionin tuomioistuimelle on, että kansallinen tuomioistuin katsoo, että "kysymys on ratkaistava, jotta se voi antaa päätöksen", joten unionin tuomioistuimen SEUT 267 artiklan nojalla esitettyjen ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottamista koskeva oikeuskäytäntö on lähtökohtaisesti sovellettavissa unionin tuomioistuimelle EU 35 artiklan nojalla esitettyihin ennakkoratkaisupyyntöihin (ks. vastaavasti asia C-105/03, Pupino, tuomio 16.6.2005, Kok., s. I-5285, 29 kohta).

39 SEUT 267 artiklassa vahvistetun unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten yhteistyön puitteissa yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Kun esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimen on tämän vuoksi lähtökohtaisesti ratkaistava ne (ks. mm. asia C-415/93,

Bosman, tuomio 15.12.1995, Kok., s. I-4921, 59 kohta ja asia C-391/09, Runevič-Vardyn ja Wardyn, Kok., s. I-3787, 30 kohta).

40 Kun otetaan huomioon unionin tuomioistuimelle SEUT 267 artiklassa määrätty tehtävä, se ei voi ratkaista kansallisen tuomioistuimen esittämiä kysymyksiä, kun on ilmeistä erityisesti, että näissä kysymyksissä tarkoitettujen unionin oikeuden säännösten ja määräysten tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai kun kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen (ks. vastaavasti asia C-404/07, Katz, tuomio 9.10.2008, Kok., s. I-7607, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

41 Käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöt esittäneen tuomioistuimen kysymysten tarkoituksena on määritellä, onko pakollisena liitännäisenä seuraamuksena määrätty lähestymiskielto puitepäätöksen mukainen. Kansallinen tuomioistuin katsoo nimittäin, että aikaisemmin määrättyjen lähestymiskieltojen noudattamatta jättämistä koskevissa rikosoikeudenkäynneissä on tarpeellista tarkastaa, ovatko nämä aikaisemmat seuraamukset, jotka ovat pakollisia ja joihin sen on perustettava tuomionsa, puitepäätöksen vastaisia. Kun tämä otetaan huomioon, kysymykset eivät vaikuta hypoteettisilta.

42 Lisäksi on täsmennettävä, että kun unionin tuomioistuin vastaa esitettyihin kysymyksiin, se nojautuu ennakkoratkaisupyynnöt esittäneen tuomioistuimen tulkintaan kyseisistä kansallisista säännöksistä, eikä se voi kyseenalaistaa sitä tai tarkastaa sen paikkansapitävyyttä.

43 Lopuksi Espanjan hallitus väittää kirjallisissa huomautuksissaan, että rikoslain 468 §:n 2 momentin tulkinta Sala de lo Penal del Tribunal Supremon 25.11.2008 annetussa ratkaisussa ei lähtökohtaisesti poista tuomioistuimilta mahdollisuutta poiketa perustellusti tällaisesta tulkinnasta. Näin ollen on niin, että mikäli unionin tuomioistuin vastaisi esitettyihin kysymyksiin, että pääasioissa kyseessä olevan kaltainen

kansallinen toimenpide on puitepäätöksen vastainen, ei ole ilmeistä, että pääasioissa olisi väistämättä mahdotonta tulkita kansallista lainsäädäntöä puitepäätöksen mukaisesti, toisin kuin Italian hallitus väittää.

44 Näin ollen ei ole ilmeistä, että ennakkoratkaisupyynnöt esittäneen tuomioistuimen pyytämällä puitepäätöksen tulkinnalla ei olisi mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai että kyseinen ongelma olisi hypoteettinen.

45 Esitetyt ennakkoratkaisupyynnöt on näin ollen otettava tutkittaviksi.

Ennakkoratkaisukysymykset

Ensimmäinen, toinen, kolmas ja neljäs kysymys

46 Ennen neljän ensimmäisen kysymyksen tarkastelua on todettava, ettei ensimmäisen kysymyksen kohteena oleva puitepäätöksen johdanto-osan kahdeksas perustelukappale ole sellaisenaan oikeudellisesti sitova (ks. asia C-562/08, Müller Fleisch, tuomio 25.2.2010, Kok., s. I-1391, 40 kohta).

47 Lisäksi muotoseikoista on huomattava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on rajoittanut toisen, kolmannen ja neljännen kysymyksensä puitepäätöksen 2 ja 8 artiklan tulkintaan. Tämä seikka ei kuitenkaan estä unionin tuomioistuinta

esittämästä sille kaikkia unionin oikeuden tulkintaan liittyviä seikkoja, mukaan lukien kyseisessä tapauksessa ne, jotka liittyvät mainitun puitepäätöksen muuhun säännökseen ja jotka saattavat olla hyödyllisiä kansallisen tuomioistuimen arvioidessa käsiteltävänään olevia asioita, riippumatta siitä, onko se viitannut niihin kysymyksissään (ks. asia C-434/09, McCarthy, tuomio 5.5.2011, Kok., s. I-3375, 24 kohta).

48 Tältä osin on todettava, että vaikka jäsenvaltioiden on tunnustettava uhrien oikeudet ja oikeutetut edut puitepäätöksen 2 artiklan nojalla, niiden on kuitenkin sen 3 artiklan ensimmäisen kohdan, luettuna sen johdanto-osan kahdeksannen perustelukappaleen kanssa, mukaisesti taattava heille mahdollisuus tulla kuulluksi rikosoikeudenkäynnin aikana.

49 Näin ollen on todettava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy neljässä ensimmäisessä kysymyksessään, joita on tarkasteltava yhdessä, onko puitepäätöksen 2, 3 tai 8 artiklaa tulkittava sillä tavoin, että niiden vastaista on se, että perheväkivaltaan syyllistyneille määrätään vähimmäisajan kestävä pakollinen lähestymiskielto, josta säädetään jäsenvaltion rikoslaissa liitännäisenä seuraamuksena, vaikka heidän uhrinsa vastustavat tällaisen seuraamuksen määräämistä.

50 Tältä osin on tarkennettava, ettei puitepäätös sisällä minkäänlaista säännöstä niiden rangaistusten lajista ja mittaamisesta, joista jäsenvaltioiden on säädettävä lainsäädännössään rikoksen seuraamuksena.

51 On lisättävä, ettei puitepäätöksessä mainita, että unionin lainsäätäjä olisi sille unionisopimuksella annetun toimivallan rajoissa pyrkinyt yhtenäistämään tai ainakin lähentämään jäsenvaltioiden lainsäädäntöjä rikosoikeudellisten seuraamusten lajien ja mittaamisen osalta.

52 Kuten puitepäätöksen johdanto-osan kolmannesta ja neljännestä perustelukappaleesta ilmenee, siinä pyritään vain vahvistamaan sen 1 artiklan c alakohdassa määritellyssä rikosoikeudenkäynnissä rikosten uhrien suojelun vähimmäisvaatimukset ja tarjoamaan heille korkeatasoista suojaa erityisesti siltä osin kuin on kyse oikeudesta saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa.

53 Puitepäätöksen johdanto-osan yhdeksännessä perustelukappaleessa tarkennetaan lisäksi, ettei sen säännöksissä velvoiteta jäsenvaltioita takaamaan uhreille samanlaista kohtelua kuin oikeudenkäynnin asianosaisille.

54 Puitepäätöksen rakenteelle ja sisällölle on tunnusomaista, että sen 2 artiklassa todetaan yleisesti päätavoitteet, joihin sillä uhrien suojelussa pyritään, ja seuraavissa artikloissa tarkennetaan erilaisia pääosin menettelyllisiä oikeuksia, joita uhreilla on oltava rikosoikeudenkäynnin aikana.

55 Puitepäätöksen säännöksiä on tulkittava kunnioittaen perusoikeuksia, joista on erityisesti mainittava oikeus yksityiselämän ja perhe-elämän kunnioitukseen, sellaisena kuin se mainitaan Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa (ks. erityisesti em. asia Pupino, tuomion 59 kohta ja em. asia Katz, tuomion 48 kohta).

56 Puitepäätöksen 2 artiklan 1 kohdassa säädettyjen velvollisuuksien tarkoituksena on taata, että uhri voi todella osallistua rikosoikeudenkäyntiin asianmukaisella tavalla, mikä ei tarkoita sitä, ettei sellaista lähestymiskieltoa, josta on kyse pääasiassa, voitaisi määrätä uhrin kannan vastaisesti.

57 Vaikka puitepäätöksen 3 artiklassa velvoitetaankin jäsenvaltiot takaamaan, että uhrit voivat tulla kuulluiksi oikeudenkäynnin aikana ja toimittaa todisteita, siinä jätetään kansallisille viranomaisille laaja harkintavalta sen osalta, miten tämä tavoite konkreettisesti toteutetaan (ks. em. asia Katz, tuomion 46 kohta).

58 On kuitenkin katsottava, että jotta puitepäätöksen 3 artiklan ensimmäinen kohta ei menettäisi suurelta osin tehokasta vaikutustaan ja jotta puitepäätöksen 2 artiklan 1 kohdassa säädettyjä velvollisuuksia ei jätettäisi noudattamatta, kyseiset säännökset edellyttävät joka tapauksessa, että uhri voi antaa todistajanlausunnon rikosoikeudenkäynnissä ja että tällainen lausunto voidaan ottaa huomioon todisteena (em. asia Katz, tuomion 47 kohta).

59 Näin ollen sen takaamiseksi, että uhri voi todella osallistua rikosoikeudenkäyntiin asianmukaisella tavalla, oikeus tulla kuulluksi edellyttää, että hänelle annetaan paitsi mahdollisuus kuvata objektiivisesti tosiseikkoja myös tilaisuus esittää kantansa.

60 Puitepäätöksen 3 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitettu menettelyllinen oikeus tulla kuulluksi ei anna uhreille mitään oikeutta, joka koskisi niiden rangaistusten, jotka tekijöille määrätään kansallisen rikoslain säännösten mukaan, lajien valintaa tai mittaamista.

61 Tässä on muistutettava, että perheväkivaltaa vastaan annettavan rikosoikeudellisen suojan, jonka jäsenvaltio takaa käyttäessään valtaansa säätää rangaistuksista, tarkoituksena ei ole suojella ainoastaan uhrin etuja, sellaisina kuin hän ne mieltää, vaan myös muita yleisempiä yhteiskunnan etuja.

62 Tästä seuraa, ettei puitepäätöksen 3 artiklan vastaista ole se, että lainsäätäjä säätää pakollisista vähimmäisseuraamuksista erityisesti silloin, kun on otettava huomioon muut kuin uhrin edut.

63 Lopuksi puitepäätöksen 8 artiklan 1 kohdasta ilmenee, että päätöksellä pyritään takaamaan ”riittävä suojelun taso uhrille” erityisesti hänen turvallisuutensa ja yksityisyytensä suojelemiseksi silloin, kun toimivaltaiset viranomaiset katsovat, että on olemassa ”vakava kostotoimien uhka tai selviä viitteitä siitä, että heidän yksityisyyttään aiotaan tarkoituksellisesti ja vakavalla tavalla häiritä”.

64 Tältä osin 8 artiklan 2–4 kohdassa säädetyn kaltaisilla ennalta ehkäisevillä ja käytännöllisillä suojelutoimenpiteillä pyritään takaamaan, että uhri voi osallistua asianmukaisella tavalla rikosoikeudenkäyntiin ilman, että osallistuminen vaarantuu hänen turvallisuuteensa ja yksityiselämäänsä liittyvien riskien vuoksi.

65 Puitepäätöksen 8 artiklassa ei, kuten ei sen 2 eikä 3 artiklassakaan, säädetä minkäänlaisesta jäsenvaltioiden velvollisuudesta säätää kansallisessa rikosoikeudessa, että uhri voi vaikuttaa seuraamuksiin, joita kansallinen tuomioistuin voi määrätä rikoksen tekijälle.

66 Suojan, josta on kyse mainitussa 8 artiklassa, tarkoituksena on erityisesti suojella ”riittävällä” tavalla uhria tai hänen lähipiiriinsä kuuluvaa henkilöä rikoksen tekijää vastaan rikosoikeudenkäynnin aikana.

67 Sitä vastoin puitepäätöksen 8 artiklaa ei voida ymmärtää siten, että jäsenvaltioiden on suojeltava uhreja myös epäsuorilta vaikutuksilta, joita aiheutuu myöhempänä ajankohtana kansallisten tuomioistuinten rikosten tekijöille määräämistä rangaistuksista.

68 Puitepäätöksen 8 artiklaa ei voida näin ollen tulkita siten, että siinä rajoitetaan jäsenvaltioiden valtaa valita rikosoikeudelliset seuraamukset, joista ne säätävät sisäisessä oikeusjärjestyksessään.

69 Lopuksi on todettava, että velvollisuus määrätä lähestymiskielto pääasiassa kyseessä olevan aineellisen oikeuden mukaan ei sellaisenaan kuulu puitepäätöksen soveltamisalaan eikä sitä näin ollen voida missään tapauksessa arvioida Euroopan unionin perusoikeuskirjan säännösten valossa.

70 Kun otetaan huomioon edellä esitetty, neljään ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että puitepäätöksen 2, 3 ja 8 artiklaa on tulkittava siten, ettei niiden vastaista ole se, että perheväkivaltaan syyllistyneille määrätään vähimmäisajan kestävä pakollinen lähestymiskielto, josta säädetään jäsenvaltion rikoslaissa liitännäisenä seuraamuksena, vaikka heidän uhrinsa vastustavat tällaisen seuraamuksen määräämistä.

Viides kysymys

71 Ennakkoratkaisupyynnöt esittänyt tuomioistuin kysyy viidennessä kysymyksessään kummassakin kahdessa asiassa, onko puitepäätöksen 10 artiklaa tulkittava siten, että jäsenvaltiot voivat perheessä tehtyjen rikosten erityisen ryhmän osalta sulkea pois sovittelun kaikissa tällaisia rikoksia koskevissa rikosoikeudenkäynneissä.

72 Tästä on huomattava, että sen lisäksi, että EU 34 artiklan 2 kohdassa kansallisille viranomaisille jätetään toimivalta valita muoto ja keinot, jotka ovat tarpeen puitepäätöksillä tavoitellun tuloksen saavuttamiseksi, puitepäätöksen 10 artiklan 1 kohdassa

jäsenvaltiot on velvoitettu ainoastaan siihen, että ne pyrkivät edistämään rikosasioiden sovittelua sellaisten rikosten osalta, joita ne ”pitävät tällaiseen soveltuvina”, joten se, minkä rikosten osalta päätetään sallia sovittelumenettelyn toimittaminen, kuuluu jäsenvaltioiden harkintavaltaan (ks. asia C-205/09, Eredics ja Sápi, tuomio 21.10.2010, Kok., s. I-10231, 37 kohta).

73 Näin ollen puitepäätöksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat sulkea pois sovittelun kaikkien perheessä tehtyjen rikosten osalta, kuten lain 6/1985 87 ter §:n 5 momentissa säädetään.

74 Mainitun puitepäätöksen 10 artiklan 1 kohdan sanamuodosta ja siinä jäsenvaltion viranomaisille jätetystä laajasta harkintavallasta siinä, miten nämä päämäärät konkreettisesti toteutetaan, nimittäin seuraa, että päättämällä sulkea pois sovittelumenettelyn soveltamisen tietynlaisen rikoksen osalta, mitä on pidettävä oikeuspoliittisiin syihin perustuvana päätöksenä, kansallinen lainsäätäjä ei ole ylittänyt sille kuuluvaa harkintavaltaa (ks. analogisesti em. asia Eredics ja Sápi, tuomion 38 kohta).

75 On lisättävä, että jäsenvaltioiden harkintavaltaa voidaan rajoittaa velvollisuudella käyttää objektiivisia arviointiperusteita niiden rikoslajien määrittelyssä, joiden osalta ne katsovat, ettei sovittelu ole asianmukaista. Mikään ei kuitenkaan osoita, että laissa 6/1985 säädetty sovittelun sulkeminen pois perustuisi arviointiperusteisiin, jotka eivät ole objektiivisia.

76 Edellä esitetyillä perusteilla viidenteen kysymykseen on vastattava, että puitepäätöksen 10 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltiot voivat perheessä tehtyjen rikosten erityisen ryhmän osalta sulkea pois sovittelun kaikissa tällaisia rikoksia koskevissa rikosoikeudenkäynneissä.

Oikeudenkäyntikulut

77 Pääasian asianosaisten osalta asioiden käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) **Uhrin asemasta rikosoikeudenkäyntimenettelyissä 15.3.2001 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS 2, 3 ja 8 artiklaa on tulkittava siten, ettei niiden vastaista ole se, että perheväkivaltaan syyllistyneille määrätään vähimmäisajan kestävä pakollinen lähestymiskielto, josta säädetään jäsenvaltion rikoslaissa liitännäisenä seuraamuksena, vaikka heidän uhrinsa vastustavat tällaisen seuraamuksen määräämistä.**

2) **Puitepäätöksen 2001/220 10 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltiot voivat perheessä tehtyjen rikosten erityisen ryhmän osalta sulkea pois sovittelun kaikissa tällaisia rikoksia koskevissa rikosoikeudenkäynneissä.**

Allekirjoitukset